

Závěry Rady o snižování míry předčasných odchodů ze vzdělávání a o podpoře úspěchu ve škole

(2015/C 417/05)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

S OHLEDEM NA

- cíl strategie Evropa 2020 v oblasti vzdělávání, jímž je snížit do roku 2020 průměrnou evropskou míru předčasných odchodů ze vzdělávání ⁽¹⁾ na méně než 10 % ⁽²⁾;
- závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) ⁽³⁾;
- [společnou zprávu Rady a Komise pro rok 2015 o provádění strategického rámce evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy ⁽⁴⁾],

SE ZŘETELEM NA

- doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení ⁽⁵⁾;
- závěry Rady ze dne 11. května 2010 o sociálním rozměru vzdělávání a odborné přípravy ⁽⁶⁾;
- závěry Rady o systému předškolního vzdělávání a péče: nejlepší start do života pro všechny naše děti ⁽⁷⁾;
- doporučení Rady z roku 2011 o politikách snížení míry předčasného ukončování školní docházky ⁽⁸⁾, zejména na připojený politický rámec a v něm obsaženou výzvu, že je třeba zajistit, aby členské státy vytvořily do konce roku 2012 komplexní politiky týkající se předčasného ukončování školní docházky a zahrnující opatření v oblasti prevence, zásahu a nápravy;
- usnesení Evropského parlamentu ze dne 1. prosince 2011 o řešení problému předčasného ukončování školní docházky ⁽⁹⁾;
- doporučení Rady ze dne 22. dubna 2013 o zavedení záruk pro mladé lidi ⁽¹⁰⁾;
- pařížské prohlášení ze dne 17. března 2015 o prosazování občanství a společných hodnot svobody, tolerance a nediskriminace v procesu vzdělávání,

A S PŘIHLÉDNUTÍM K

- sympoziu lucemburského předsednictví věnovanému předčasným odchodům ze vzdělávání a podpoře úspěchu ve škole (*Staying on Track – tackling early school leaving and promoting success in school*), které se konalo v Lucemburku ve dnech 9. a 10. července 2015 a kterého se zúčastnili zástupci z celé EU z oblasti tvorby politik, výzkumu a praxe, aby jednali o tomto důležitém tématu;
- konferenci lucemburského předsednictví věnované diverzitě a mnohojazyčnosti v předškolním vzdělávání a péči (*Diversity and Multilingualism in Early Childhood Education and Care*) konanou v Lucemburku ve dnech 10. a 11. září 2015;
- závěrečné zprávě tematické pracovní skupiny pro ET 2020 za rok 2013 o předčasných odchodech ze vzdělávání [a k politickým poselstvím pracovní skupiny pro politiku škol z roku 2015];
- zprávě tematické pracovní skupiny pro ET 2020 za rok 2014 o předškolním vzdělávání a péči, v níž jsou navrženy klíčové zásady týkající se rámce pro kvalitu v této oblasti,

⁽¹⁾ Podíl obyvatelstva ve věku 18 až 24 let, které má pouze základní vzdělání nebo vzdělání ještě nižší a neúčastní se již vzdělávání ani odborné přípravy (průzkum Eurostatu týkající se pracovních sil).

⁽²⁾ Dokument EUCO 13/10, příloha I, čtvrtá odrážka (s. 12).

⁽³⁾ Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.

⁽⁴⁾ Viz strana 25 v tomto čísle Úředního věstníku.

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 135, 26.5.2010, s. 2.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 175, 15.6.2011, s. 8.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 191, 1.7.2011, s. 1.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 165 E, 11.6.2013, s. 7.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 120, 26.4.2013, s. 1.

DOMNÍVÁ SE, ŽE

v polovině období strategie Evropa 2020 i strategického rámce ET 2020 a čtyři roky poté, co Rada přijala doporučení o politikách snížení míry předčasného ukončování školní docházky ⁽¹⁾, nastal čas zhodnotit dosavadní pokrok, aby bylo možno přezkoumat, upevnit a zdokonalit opatření zaměřená na zmírnění uvedeného jevu a podpořit u všech účastníků vzdělávání úspěch ve škole.

Od přijetí doporučení Rady v roce 2011 bylo mnoho předchozích zjištění týkajících se předčasných odchodů ze vzdělávání upřesněno a doplněno prostřednictvím vzájemného učení a výměn osvědčených postupů mezi členskými státy, prostřednictvím dalšího výzkumu a podrobné analýzy politik přijatých na vnitrostátní úrovni. Vzhledem k tomu, že předčasné odchody ze vzdělávání jsou obsahem jednoho z hlavních cílů strategie Evropa 2020, zůstává tato otázka důležitým bodem vnitrostátních politických programů a přispívá k prosazování reforem v oblasti vzdělávání.

I přes značný pokrok při snižování míry předčasných odchodů ze vzdělávání, jehož bylo v posledních letech dosaženo, je množství žáků, kteří ze vzdělávání odcházejí předčasně, i nadále příliš vysoké. ⁽²⁾ Mezi členskými státy i v rámci jednotlivých členských států přetrvávají obrovské rozdíly, přičemž komplexní strategie, které doporučení Rady z roku 2011 prosazuje, v mnoha zemích dosud chybí.

Z tohoto důvodu EU a členské státy uznávají, že je třeba aktivně usilovat o dosažení, a pokud možno i o překročení uvedeného cíle strategie Evropa 2020.

ZDŮRAZŇUJE, ŽE

1. předčasné odchody ze vzdělávání jsou často důsledkem řady vzájemně propojených osobních, sociálních, hospodářských, kulturních, vzdělávacích, genderových a rodinných faktorů a souvisí se situacemi kumulativního znevýhodnění, které mají mnohdy původ v raném dětství. Ve větší míře jsou postiženy skupiny s nízkým socioekonomickým postavením a míra předčasných odchodů ze vzdělávání je obzvláště znepokojivá u některých skupin, jako jsou děti z rodin migrantů (včetně nově příchozích migrantů a dětí narozených v zahraničí), romské děti a děti se speciálními vzdělávacími potřebami;
2. koncept a kvalita vzdělávacích systémů mají rovněž velký dopad na zapojení a výkon účastníků vzdělávání a určité systémové faktory mohou pokrok v učení negativně ovlivnit. K předčasnému odchodu ze vzdělávání mohou vést účastníky vzdělávání rovněž faktory, jako je nepříznivé prostředí ve školách, násilí a šikana, vzdělávací prostředí, v němž se tyto účastníci vzdělávání necítí být respektováni nebo oceňováni, vyučovací metody a vzdělávací programy, které nemusejí být vždy nejvhodnější, nedostatečná podpora účastníků vzdělávání, chybějící vzdělávání a poradenství v oblasti kariérního růstu nebo špatné vztahy mezi učitelem a žákem;
3. v našich stále rozmanitějších společnostech je naléhavě zapotřebí, aby zúčastněné strany v oblasti vzdělávání i mimo ni reagovaly inkluzivním a koordinovaným způsobem, s cílem prosazovat společné hodnoty, jako je tolerance, vzájemný respekt, rovné příležitosti a nediskriminace, a podporovat sociální začleňování, mezikulturní porozumění a pocit sounáležitosti;
4. zajištění toho, aby všichni mladí lidé měli rovný přístup ke kvalitnímu a inkluzivnímu vzdělávání ⁽³⁾ a příležitost v plné míře rozvinout svůj potenciál bez ohledu na individuální, rodinné nebo genderové faktory, socioekonomické postavení a životní zkušenosti, má klíčový význam pro předcházení marginalizaci a sociálnímu vyloučení, jakož i pro zmírnění rizika extremismu a radikalizace;
5. ukončení středoškolského vzdělání nebo odborné vzdělání a přípravy bývá považováno za minimální vstupní kvalifikaci pro úspěšný přechod ze vzdělávání na trh práce, jakož i pro přístup k dalším stupňům vzdělávání a odborné přípravy. Jelikož osoby předčasně odcházející ze vzdělávání a odborné přípravy jsou vystaveny vyššímu riziku nezaměstnanosti, chudoby a sociálního vyloučení, mohou investice na podporu úspěchů ve vzdělávání u mladých lidí pomoci prolomit bludný kruh deprivace a mezigeneračního přenosu chudoby a nerovnosti.

⁽¹⁾ Proti tomuto doporučení hlasovalo Spojené království.

⁽²⁾ Podle údajů z roku 2014 opustilo 11,1 % mladých lidí ve věku 18 až 24 let vzdělávání a odbornou přípravu bez toho, aby dokončili středoškolský vzdělávací program, což představuje přibližně 4,4 milionu osob (zdroj: Eurostat (průzkum týkající se pracovních sil), 2014).

⁽³⁾ Pro účely těchto závěrů se pojmem *inkluzivní vzdělávání* rozumí právo všech na kvalitní vzdělávání, které naplňuje základní vzdělávací potřeby a obohacuje životy účastníků vzdělávání.

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY, ABY PŘI NÁLEŽITÉM ZOHLEDNĚNÍ ZÁSADY SUBSIDIARITY A V SOULADU S VNITROSTÁTNÍ SITUACÍ

1. nadále aktivně prováděly doporučení Rady z roku 2011 o politikách snížení míry předčasného ukončování školní docházky zejména tím, že:
 - a) budou pokračovat v procesu vytváření a provádění komplexních strategií – či rovnocenných integrovaných politik zahrnujících fakticky podložená opatření v oblasti prevence, zásahu a nápravy – které jsou nedílnou součástí vysoce kvalitního vzdělávání a odborné přípravy a jimž je věnována neustálá politická pozornost se silným důrazem na prevenci;
 - b) zajistí vysokou angažovanost zúčastněných stran ze všech příslušných oblastí a dlouhodobou spolupráci mezi nimi (zejména v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, zaměstnanosti, hospodářských záležitostí, sociálních věcí, zdravotnictví, bydlení, mládeže, kultury a sportu), a to na všech úrovních i napříč jimi, na základě jasně vymezených úloh a povinností a při uplatnění intenzivní koordinace;
2. souběžně s ukazatelem míry předčasných odchodů ze vzdělávání v EU prozkoumaly možnosti vytvoření nebo posílení vnitrostátních systémů shromažďování údajů, které pravidelně zjišťují širokou škálu informací⁽¹⁾ o účastnících vzdělávání, zejména v případě ohrožených osob a osob předčasně opouštějících vzdělávací systém. Tyto systémy, zahrnující všechny úrovně a typy vzdělávání a odborné přípravy, by v plném souladu s vnitrostátními právními předpisy týkajícími se ochrany údajů mohly:
 - a) umožnit pravidelné monitorování pokroku ve vzdělávání s cílem odhalit a identifikovat v rané fázi účastníky vzdělávání, u nichž hrozí předčasný odchod ze vzdělávání;
 - b) pomoci vymezit kritéria a ukazatele pro identifikaci znevýhodnění v oblasti vzdělávání;
 - c) pomoci porozumět důvodům předčasných odchodů ze vzdělávání, mimo jiné i shromažďováním názorů účastníků vzdělávání;
 - d) usnadnit dostupnost údajů a informací na různých úrovních politiky a jejich využívání při řízení a monitorování rozvoje politik;
 - e) poskytovat základ pro vytvoření účinného poradenství a podpory ve školách v zájmu předcházení předčasným odchodům ze vzdělávání, jakož i navazující opatření určená mladým lidem, kteří ze vzdělávání a odborné přípravy předčasně odešli;
3. případně zvážily stanovení ambicióznějších vnitrostátních cílů pro snížení míry předčasných odchodů ze vzdělávání, zejména pokud stávajících cílů již bylo dosaženo;
4. určily školy nebo místní prostředí, jež představují vysoké riziko předčasných odchodů ze vzdělávání a vysokou úroveň znevýhodnění v oblasti vzdělávání a pro něž by mohla být prospěšná dodatečná podpora nebo zdroje;
5. případně usilovaly o reformu vzdělávacích systémů s ohledem na celé spektrum vzdělávání a odborné přípravy, včetně neformálního vzdělávání, přičemž bude uznána úloha práce s mládeží, a to v zájmu posílení strukturální, pedagogické, kurikulární a profesní kontinuity, usnadnění přechodů, řešení problémů segregace a nerovností ve vzdělávacích systémech a prosazování opatření, jež podporují u účastníků vzdělávání pokrok a úspěchy ve vzdělávání a motivují je k tomu, aby vzdělávání dokončili;
6. zajistily všeobecný, spravedlivý přístup k dostupnému a vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči. Kognitivní a nekognitivní dovednosti rozvíjené během předškolního vzdělávání a péče mohou dětem pomoci uvolnit celý svůj potenciál a poskytnout jim základy potřebné pro život a úspěch ve škole. Struktury předškolního vzdělávání a péče by měly rovněž podporovat účinné osvojování vyučovacího jazyka (jazyků), a to při současném respektování jazykové a kulturní rozmanitosti. Pro další učení a rozvoj dětí je od raného dětství nesmírně důležité vytváření pocitu sounáležitosti a budování stabilních vztahů založených na důvěře;

⁽¹⁾ Široká škála informací znamená především zjištění dalších podrobností o:

- věku, kdy dochází k přerušení vzdělávání a odborné přípravy;
- vztahu mezi předčasnými odchody ze vzdělávání a záškoláctvím;
- rozdílech, pokud jde o předčasné odchody ze vzdělávání, z hlediska pohlaví, studijních výsledků nebo dosažené úrovně vzdělání;
- sociálně-ekonomickém zázemí nebo zástupných údajích o něm, například informace o blízkém okolí bydliště;
- původu účastníka vzdělávání nebo jeho mateřský jazyk.

7. podporovaly a prosazovaly („celoškolní“) přístupy založené na spolupráci za účelem snížení míry předčasných odchodů ze vzdělávání na místní úrovni, například:
- a) poskytnutím většího manévrovacího prostoru školám, pokud jde o správu, otázky související se vzdělávacími programy a pracovní postupy, mimo jiné i prostřednictvím větší autonomie spojené s reálnou odpovědností;
 - b) vhodnými otevřenými a transparentními mechanismy zajišťování kvality a procesy plánování a zlepšování škol, zaváděnými a prováděnými s aktivním zapojením celé školní komunity (vedoucích pracovníků škol, pedagogických i nepedagogických pracovníků, účastníků vzdělávání, rodičů a rodin);
 - c) účinnými partnerstvími a meziodvětvovou spoluprací mezi školami a externími zúčastněnými subjekty, včetně různých odborníků, nevládních organizací, podniků, sdružení, pracovníků s mládeží, místních orgánů a služeb a dalších zástupců komunity obecně, v souladu s místními souvislostmi;
 - d) spoluprací mezi různými typy a úrovněmi škol, které se nacházejí v téže oblasti, jakož i vytvářením sítí a víceoborových vzdělávacích společenství na regionální, vnitrostátní i mezinárodní úrovni, s cílem podpořit výměnu osvědčených postupů;
 - e) prostřednictvím excelence v oblasti správy a vedení škol, například zlepšením postupů náboru a možností dalšího profesní rozvoje vedoucích pracovníků škol;
 - f) prostřednictvím kultury podpory a spolupráce mezi žáky, rodiči, rodinami a zaměstnanci škol za účelem posilování identifikace mladých lidí se školským systémem, zvyšování jejich motivace k učení a podpory jejich zapojení do procesů rozhodování založeného na spolupráci;
 - g) podporou škol při navazování kontaktů se všemi rodiči a rodinami nad rámec formálních požadavků pro účast a při budování kultury vzájemné důvěry a úcty, na jejímž základě se rodiče a rodina cítí ve škole vítáni a zapojeni do vzdělávání svých dětí;
 - h) prostřednictvím mechanismů umožňujících odhalit počáteční známky rezignace, jako jsou pravidelné absence či problémy v chování;
 - i) prostřednictvím rámců systematické podpory pro účastníky vzdělávání, u nichž hrozí riziko předčasného odchodu ze vzdělávání, zahrnujících odborné vedení, poradenství a psychologickou podporu, jakož i možnost dodatečné podpory účastníkům vzdělávání, jejichž rodným jazykem (jazyky) není (nejsou) vyučovací jazyk(y);
 - j) poskytováním široké škály dostupných mimoškolních a volnočasových aktivit, například v oblasti sportu, umění, dobrovolnictví či práce s mládeží, kterými mohou být u účastníků vzdělávání doplněny zkušenosti získané v rámci učení a které mohou posílit jejich zapojení do vzdělávání, motivaci a pocit sounáležitosti;
8. podporovaly u všech žáků vysoká očekávání a prosazovaly přístup k základním dovednostem a znalostem, které žáky nejlépe vybaví pro budoucnost, a prozkoumaly potenciál individuálnějších forem výuky a učení zaměřených na účastníky vzdělávání, mimo jiné i pomocí digitálních zdrojů, jakož i využívání různých metod hodnocení, jako je například formativní hodnocení ⁽¹⁾;
9. s náležitým zohledněním autonomie institucí zajistily, aby počáteční vzdělávání a další profesní rozvoj poskytl učitelům, školitelům, vedoucím pracovníkům škol, pracovníkům působícím v oblasti předškolního vzdělávání a péče a dalším zaměstnancům dovednosti, kompetence a znalosti souvislosti, které jsou potřebné k tomu, aby dokázali pochopit a řešit znevýhodnění v oblasti vzdělávání a možné rizikové faktory, které by mohly vést k rezignaci nebo předčasnému odchodu ze vzdělávání. Uvedené dovednosti, kompetence a znalosti by se mohly týkat otázek, jako jsou strategie vedení třídy a zvládání rozmanitosti, budování vztahů, řešení konfliktů, techniky prevence šikany a vzdělávání a poradenství v oblasti kariérního růstu;
10. zajistily, aby bylo všem účastníkům vzdělávání dostupné vzdělávání a poradenství v oblasti kariérního růstu, pružnější vzdělávací dráha a vysoce kvalitní odborné vzdělávání a příprava na téže úrovni jako v případě všeobecného vzdělávání;
11. všem mladým lidem, kteří předčasně odešli ze vzdělávání, poskytovaly přístup k vysoce kvalitním programům „druhé šance“ a další příležitosti znovu se zapojit do vzdělávacího systému a zajistily, aby byly v souladu s doporučením Rady z roku 2012 ⁽²⁾ uznávány veškeré znalosti, dovednosti a kompetence získané touto cestou, mimo jiné i prostřednictvím neformálního a informálního učení.

⁽¹⁾ Pro účely těchto závěrů pojem *formativní hodnocení* odkazuje na opatření používaná za účelem přesného stanovení potřeb účastníků vzdělávání a poskytování včasné a průběžné zpětné vazby jakožto součásti procesu učení.

⁽²⁾ Úř. věst. C 398, 22.12.2012, s. 1.

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY

1. co nejvíce využívaly příležitostí, které poskytují strategický rámec ET 2020 a otevřená metoda koordinace, včetně možnosti posílení vzájemného učení a případně uzavírání smluv v oblasti výzkumu a studií v zájmu posílení fakticky podložené tvorby politik a rozvoje a šíření příkladů úspěšných politických postupů;
2. využívaly možností financování, které nabízí nástroje EU, jako je program *Erasmus+*, Evropský sociální fond a Evropský fond pro strategické investice ⁽¹⁾, na podporu opatření zaměřených na snižování míry předčasných odchodů ze vzdělávání v rámci komplexních politik a na podporu spolupráce v rámci škol i v jejich okolí;
3. prostřednictvím výzkumu a vzájemného učení dále určovaly příklady nejúčinnějších postupů spolupráce na úrovni škol a na místní úrovni, jejichž cílem je zmírňovat znevýhodnění v oblasti vzdělávání, snižovat míru předčasných odchodů ze vzdělávání a zajišťovat inkluzivnější vzdělávání, zajistily rozsáhlé šíření těchto postupů mezi odborníky ze škol a zúčastněnými subjekty, zejména prostřednictvím platform *eTwinning* a *School Education Gateway*.

VYZÝVÁ KOMISI, ABY:

1. v kontextu evropského semestru a mechanismů podávání zpráv v rámci ET 2020 i nadále sledovala a šířila informace týkající se vývoje v členských státech a podávala pravidelně zprávy o pokroku při dosahování cíle strategie *Evropa 2020* a o provádění strategií členských států či rovnocenných integrovaných politik týkajících se předčasných odchodů ze vzdělávání, a to mimo jiné i prostřednictvím Monitoru vzdělávání a odborné přípravy;
2. dále rozvíjela spolupráci s výzkumnými pracovníky, členskými státy, příslušnými zúčastněnými stranami, sítěmi a organizacemi s cílem podpořit provádění vnitrostátních politik a politik EU v oblasti předčasných odchodů ze vzdělávání;
3. ve spolupráci s členskými státy posílila v této oblasti spolupráci s příslušnými mezinárodními organizacemi, jako je například OECD;
4. připomněla, že je důležité nadále se zaměřovat na inkluzivní vzdělávání a snižování míry předčasných odchodů ze vzdělávání v kontextu plánovaného přezkumu programu *Erasmus+* v polovině období.

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1017 ze dne 25. června 2015 o Evropském fondu pro strategické investice, Evropském centru pro investiční poradenství a Evropském portálu investičních projektů a o změně nařízení (EU) č. 1291/2013 a (EU) č. 1316/2013 (Úř. věst. L 169, 1.7.2015, s. 1).